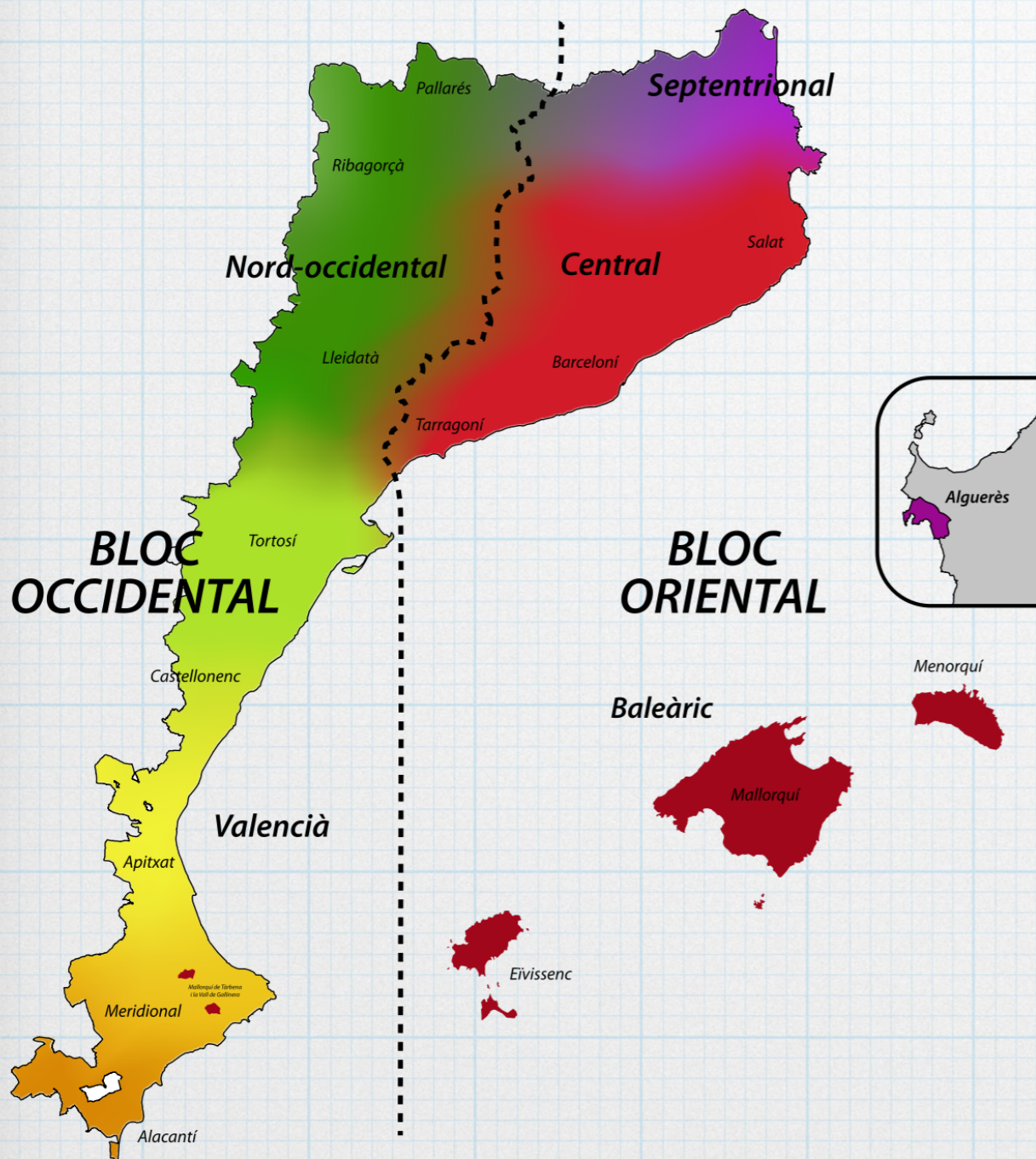

DIALECTOLOGIA

BLOC OCCIDENTAL

INTRODUCCIÓ

Dialectes del Català-Valencià

Blocs	Dialectes	Subdialectes i parlars		
Català oriental	Septentrional o rossellonès	Capcinès		
		Septentrional de transició		
	Central	Salat		
		Xipella		
		Barceloní		
		Tarragoní		
	Balear	Mallorquí		
		Menorquí		
		Eivissenc-formenterer		
Alguerès				
Català occidental	Nord-occidental	Ribagorçà		
		Pallarès		
		Tortosí		
	Valencià	Valencià septentrional		
		Valencià apitxat o central		
		Valencià meridional	Alacantí	
			Mallorquí de Tàrbena i la Vall de Gallinera	

SUBDIALECTES

* NORD-OCCIDENTAL

- Pallarès
- Ribagorça
- Lleidatà

Parlar de transició

- tortosí

* SUD-OCCIDENTAL/ VALENCIÀ

- Valencià meridional
- Valencià central
- Valencià septentrional

TRETS GENERALS

* SISTEMA VOCÀLIC ÀTON

BLOC OCCIDENTAL

[a], [e], [o], [i] i [u]

casa

dialecte

posar

principal

cullera

BLOC ORIENTAL

CENTRAL

[i], [u] i [ə]

casə

dialectə

pusar

principal

cullera

BALEAR

[i], [u], [o]

i [ə]

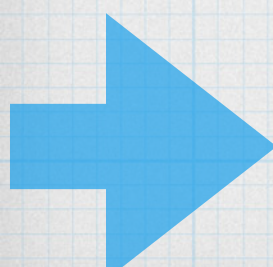
casə

dialectə

posar

principal

cullera

 No neutralització de les vocals àtones

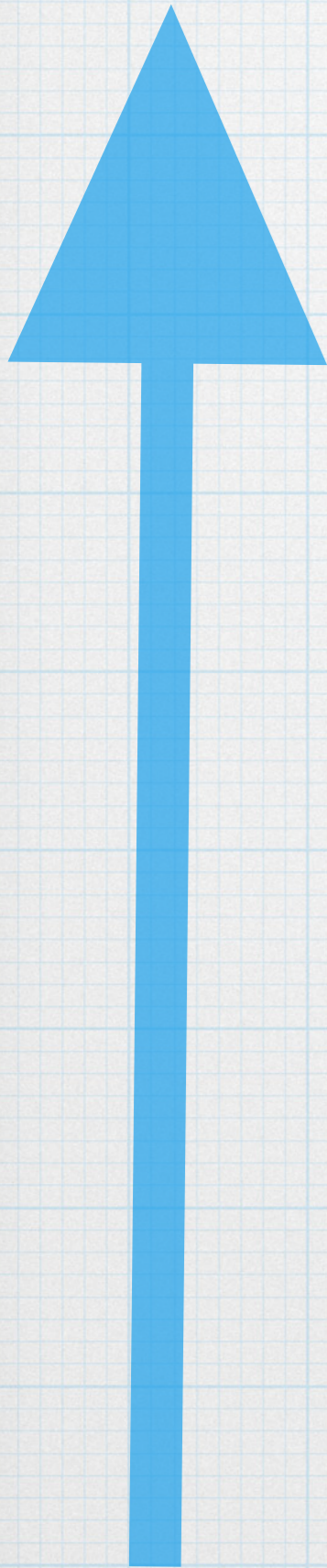
* MORFOLOGIA

—> ES MANTÉ LA N ETIMOLÒGICA EN ELS PLURALS:
hòmens, jòvens, màrgens, imàtgens...

—> FORMA CLÀSSICA DELS POSSESSIUS: MEUA,
TEUA, SEUA

* MORFOLOGIA VERBAL

—> 1a persona del singular del Present d'Indicatiu en
[o] (nord-occidental) o [e] (valencià): cant[o], cante

EL VALENCIÀ

ON?

Septentrional o castellanenc

Nord del País Valencià: Ports de Morella, Alt Maestrat, Baix Maestrat, Alcalatén, Plana Alta, Plana Baixa

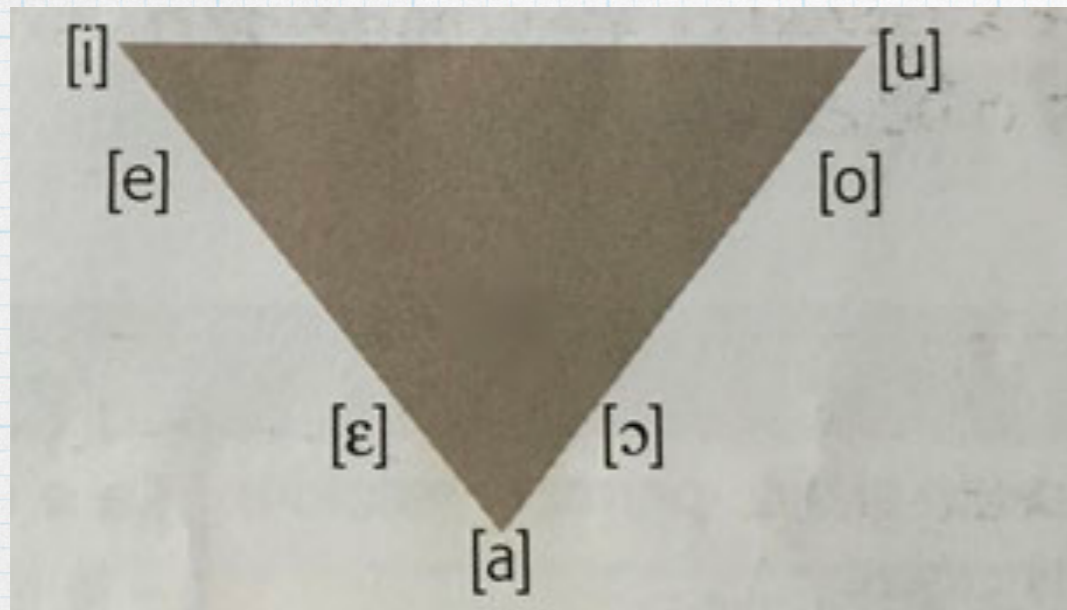
Central o apitxat

Àrea central del País Valencià: Camp de Morvedre, l'Horta, Camp de Túria i bona part de la Ribera Alta

Meridional

Ribera Baixa, Costera, Vall d'Albaida, la Safor, Alcoià-Comtat, Marina Alta, Marina Baixa, Alacantí, Valls del Vinalopó, Baix Vinalopó
Regió murciana del Carxe

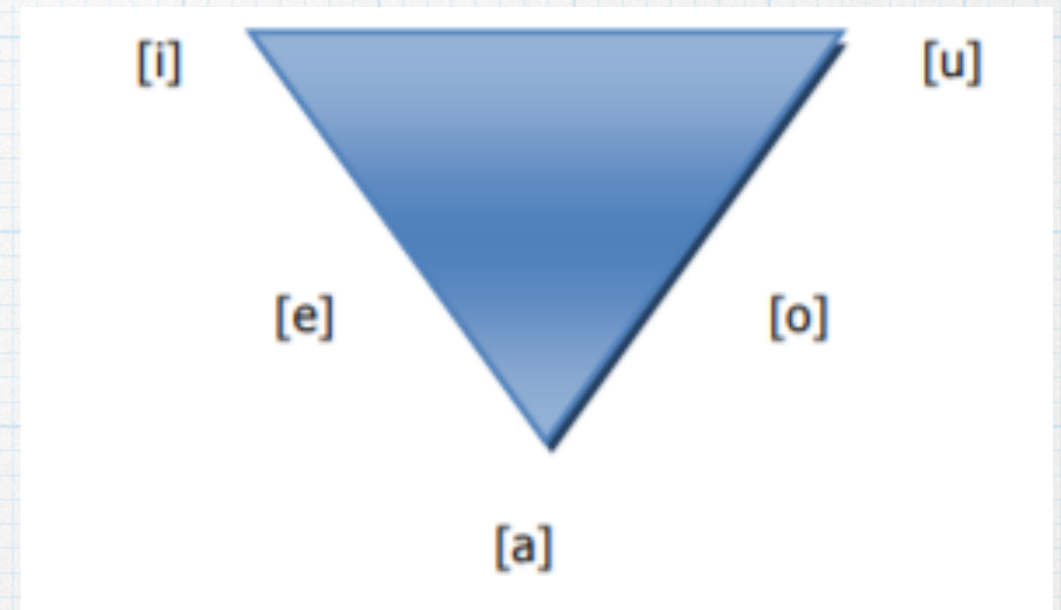
VOCALISME TÒNIC

Llei Fabra: Ĩ Ē > [e]

El diftong decreixent [új] tendeix a pronunciar-se creixent [wí]

VOCALISME ÀTON

No neutralització en neutra i /u/

No assimilació en -o- de la e àtona i tancament en -i-

Diftongació de o- en AW-

Manteniment de KWA, GWA

Les e àtones inicials seguides de n o s es pronuncien [a]

CONSONANTISME

- Pèrdua de -d- intervocàlica provinent dels grups llatins -ATA i -ATORE *(en terminacions -eda, -ida, -oda, -uda)
- Els fonemes /p/, /t/ i /k/ en posició final + VOC se sonoritzen
- Manteniment de la -r final
- Els grups consonàntics -nc/-ng, -nt/-nd, -lt/-ld: mantenen la consonant oclusiva
- Es manté l'articulació del fonema /v/
- Manca absoluta de iodització

	Bilabial	Labiodental	Dental	Alveolar	Prepalatal	Palatal	Velar	Labiovelar
Oclusiva	p b		t d				k g	
Nasal	m	ɱ		n		ɲ	ŋ	
Vibrant				r				
Bategant				r				
Fricativa		f v		s z	ʃ ʒ			
Africada				ts dz	tʃ dʒ			
Aproximant	β		ð			j	y	w
Lateral				l		ʎ		

MORFOSINTAXI

- **Articles:** *el, la, els, les, l'* (*septentrional)
 - Article personal = 0
- **Possessius:** femení es fa amb el masculí + *a*: *meua, teua, seua*.
 - Formes *mon, ton, son* d'ús general
- **Demostratius:** 3 graus de localització (*este, eixe i aquell*)
- **Numerals:** desconeixement de *dues*
 - Numerals cardinals tenen formes particulars
- **Pronoms febles:** perduren les formes plenes davant del verb (*me, te, se*) —> excp. meridional
 - Combinacions CI+CD del català medieval (*li la done, li'ls explique*)
- **Adverbis:** *agusades* (ja jo crec), *aïnes* (de pressa), *ans* (abans), *manco* (menys), *mentrimentres* (mentrestant), *pacallà* (cap allà), *pacaquí* (cap aquí) i *prompte* (aviat).
- **Preposicions:**
 - Substitució de *amb* per *en*
 - Substitució de *a* de locatiu
- **Diminutius:** MOLTA tendència a utilitzar-los

MORFOLOGIA VERBAL

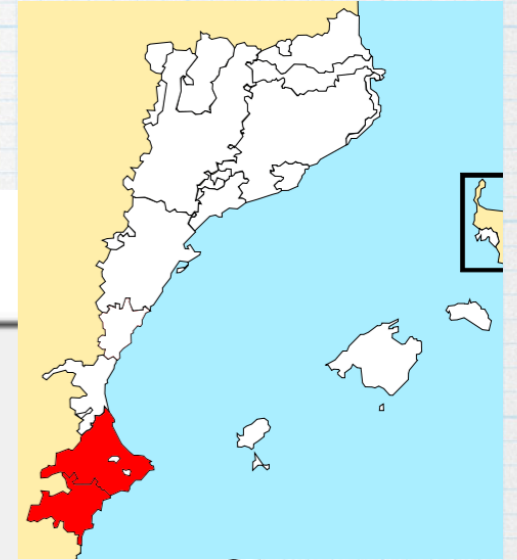
- Desinència *-e* (*septentrional fa *-o*)
- Desinències *-ara, -era, -ira* de l'imperfet de subjuntiu (en lloc de les generals *-es, -is*) → *Cantara, poguera, dormira, partira(partiguera)*
- La 2a persona del present d'indicatiu del verb *ésser* fa *eres*
- El passat simple → *aní, anares, anà, anàrem, anàreu, anaren* (*soles central)
- Imperfet d'indicatiu dels verbs acabats en *-re* mantenen l'accent clàssic (*creïa, veïa*)
- Els verbs de 3a conjugació acostumen a inserir una consonant velar al tema de present de subjuntiu
- INCOATIUS → increment ix (*servix i no serveix*)

LÈXIC

Mots comuns als dialectes del bloc occidental	Arabismes	Arcaismes
apegar 'encomanar' atansar 'acostar' birbar 'eixarcolar, arrencar les males herbes' corder 'xai' amprar 'manllevar' espill 'mirall' melic 'llombrígol' romer 'romaní' timó 'farigola'	alacrà 'escorpi' algeps 'guix' assut 'presa d'aigua' bellota 'aglà' dacsca 'blat de moro, moresc' moixama 'tonyina assecada'	badomia 'niciesa' orellal 'arracada' fiçó 'agulló' albir 'arbitri' llevar 'treure, apartar'
	Mossàrab	Aragonesismes
	En toponímia: Muro, Llombo, Moraira clòtxina 'copinya' orandella 'oreneta' pando 'camator' muritxec 'ratapinyada'	gemecar 'gemegar' sinse 'sense'

- **Concordança de bases etimològiques amb el castellà:** *aplegar* 'arribar', *llavar* 'rentar', *prompte* 'aviat', *rabosa* 'guineu'
- **Castellanismes (és una de les àrees més castellanitzades):** *cepillo* 'raspall', *entonces* 'aleshores', *tenedor* 'forquilla', *cuernos* 'banyes (dels bous)', *rabó* 'cua (peluda)'
- —> Formes genuïnes que s'han estès a la llengua normativa: *atzucac* 'carreró sense sortida', *roses (de panís)* 'crispetes', *coentor* 'cursileria'

VALENCIÀ MERIDIONAL

Valencià meridional no alacantí

Valencià meridional alacantí

VALENCIÀ MERIDIONAL ALACANTÍ

<https://www.youtube.com/watch?v=pGVl2iK9dkg&t=112s>

VALENCIÀ MERIDIONAL NO ALACANTÍ

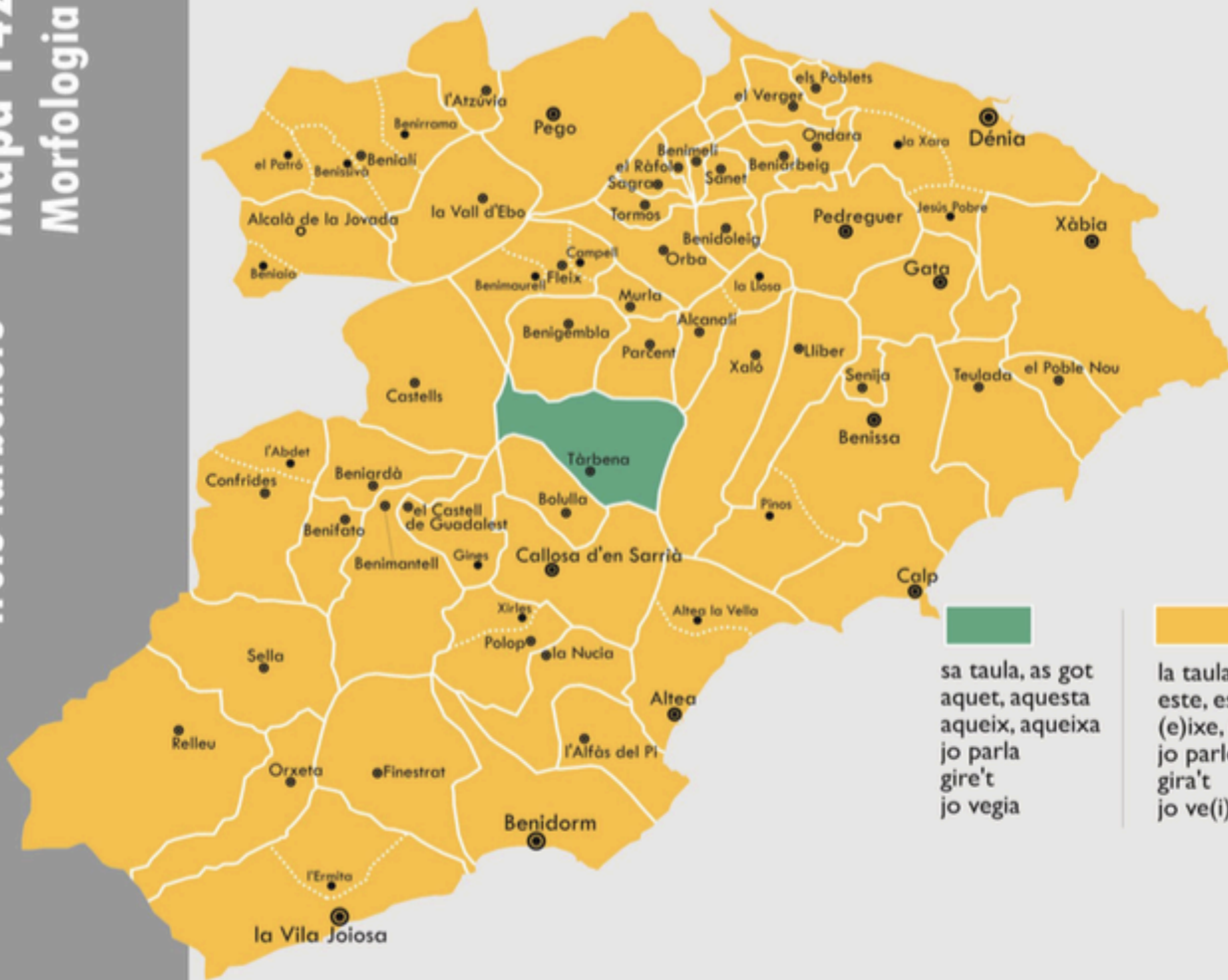
<https://www.youtube.com/watch?v=23EGKVT4tGA>

- **Fonètica:**
 - Obertura de la o en el diftong [ow] fins a [a] (assimilació vocàlica)
 - Absorció de la iod en el grup *-ix-* (>[ʃ])
 - Relaxació o supressió de la *-d-* intervocàlica, *-r* final i *-t* dels grups *-nt* i *-lt*
- **Morfologia:**
 - Article plural *es* en lloc dels literaris *els* i *les*.
 - El pronom *açò* presenta la forma *astò*.
- **Lèxic:**
 - mescla de pobladors explica la diversitat lèxica. → *devés, ans, baldosa*.
 - **CASTELLANISMES**

SUD LÍNIA BIAR-BUSOT	NORD LÍNIA BIAR-BUSOT
cabua, feria, correor, obrior	cabuda, ferida, corredor, obridor
pex, bax	peix, baix
aquí	ací
astò	açò
hai (en hai / n'hi hai)	hi ha (n'hi ha)
refredat	constipat
tafulla	fanecada
compare, comare	padrí, padrina
mançana	poma

Mapa 142 Morfologia

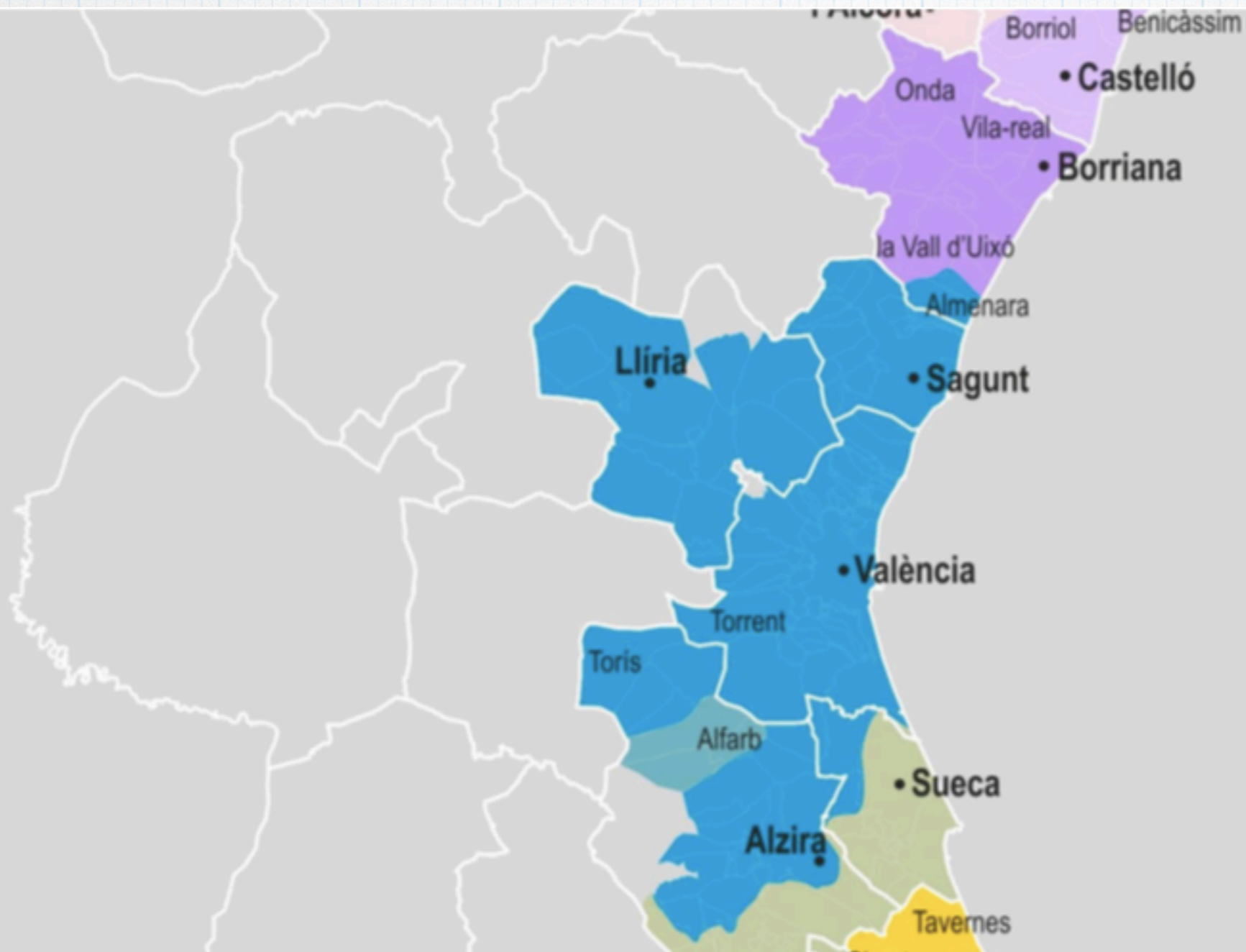
trets tarbeners

sa taula, as got
aquet, aquesta
aqueix, aqueixa
jo parla
gire't
jo vegia

la taula, el got
este, esta
(e)ixe, (e)ixa
jo parle
gira't
jo ve(i)a

VALENCIÀ CENTRAL O APITXAT

<https://www.youtube.com/watch?v=LJnK9fCE9os&t=486s>

- **Fonètica:**

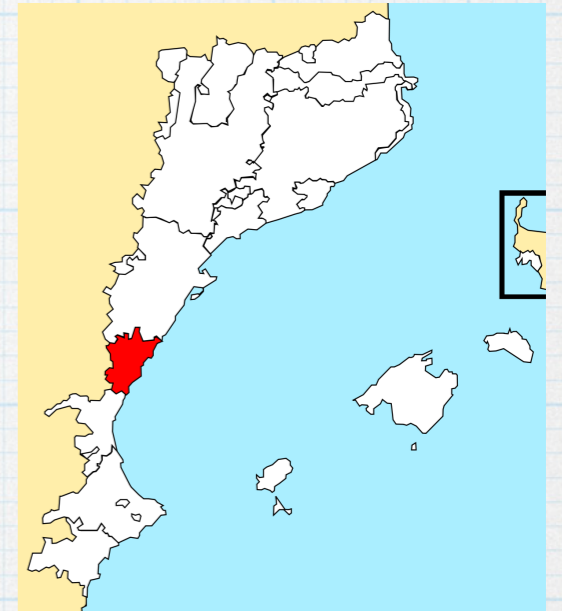
- Ensordeix els fonemes /z/, /dz/, /ʒ/ i /dʒ/ → (apitxat, possiblement per influència de l'aragonés)
- Confusió b/v

- **Morfologia:**

- Manté el pretèrit perfet simple en la parla habitual.

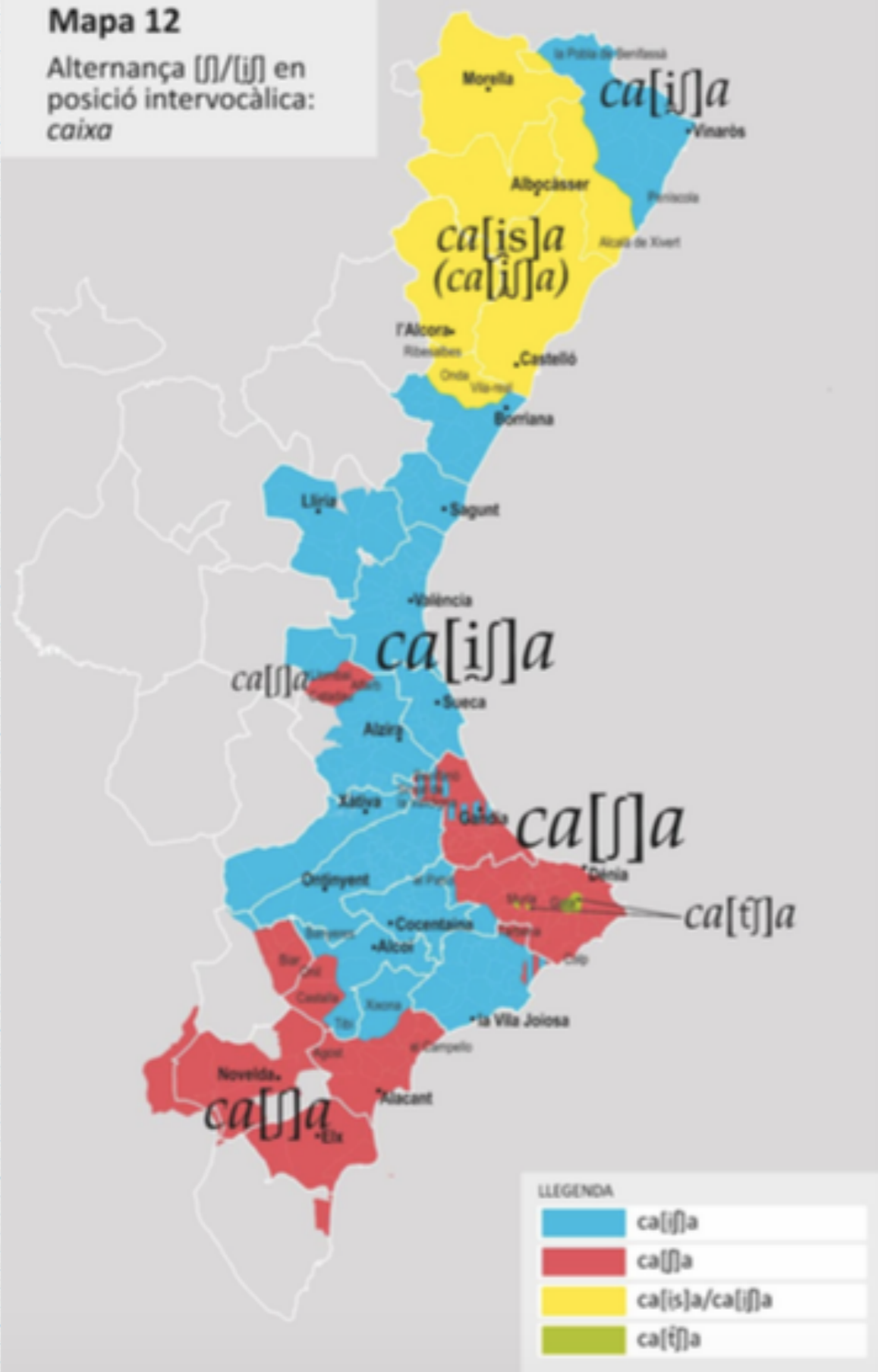
VALENCIÀ SEPTENTRIONAL

- **Fonètica:**
 - Pronúncia del so [dz] com a africacat [dʒ]
 - Pronúncia de [ts] com a [tʃ]
 - Predomini dels diftongs [új] (no [wí]).
 - Pèrdua *-r* final
 - Confusió de *b/v*
- **Morfologia:**
 - Manteniment de l'imperfet de subjuntiu en *-as, -es, -is*
 - Desinència 1a p. del present d'indicatiu *-o*.
 - Article arcaic *lo, los*
- **Lèxic:**
 - Lèxic molt variat propi dels parlars de transició. → molta sinonímia
 - Conserva lèxic que havia estat general del valencià

Mapa 12

Alternança [j]/[i] en posició intervocàlica: *caixa*

Mapa 14

Tractament de -[r] final: *parlar, fugir, carrer*

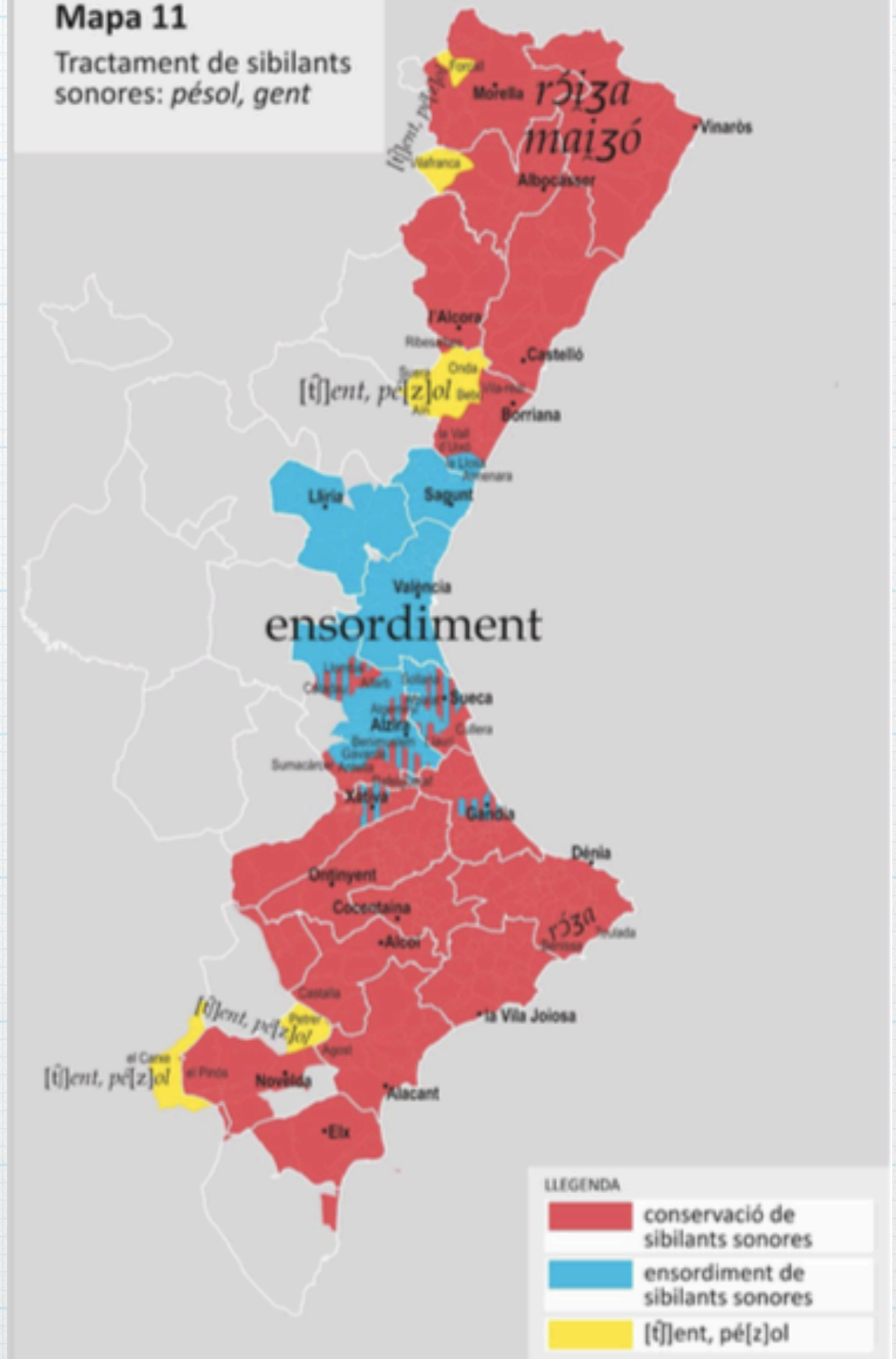
Mapa 31

Vigència del perfet simple

Mapa 11

Tractament de sibilants sonores: *pésol*, *gent*

Mapa 24

Preposicions *a/en*
en funció locativa

Mapa 1

Alternança [a]/[ɛ]
tòniques: *traure*

